

Тенденції у застосуванні ринкових інструментів для впровадження Стратегій сталого розвитку країн Європейського Союзу

Кроки по інтеграції України до Європейського Союзу мають мати системний характер. У тому числі, у процесі адаптації та переходу українського суспільства до європейських цінностей увага має зосереджуватися на аспектах дотримання курсу на сталий розвиток і адаптації відповідного законодавства та інституційної структури до практик європейської спільноти.

План дій «Україна – Європейський Союз» у розділі «Сприяння сталому розвитку» передбачає завершення розробки та прийняття державної стратегії сталого розвитку (ССР) та здійснення заходів для забезпечення її імплементації [1]. В Україні на сьогодні прийнята лише «Концепція Стратегії національної екологічної політики України на період до 2020 року», а сама стратегія знаходиться на розгляді. І хоча цілі та принципи національної екологічної політики згідно Концепції враховують «принцип рівноправності трьох складових розвитку держави (економічної, екологічної, соціальної)» [2], втім механізми та інструменти її реалізації не відображають сучасні напрацювання екологічної та пов'язаних політик Європейських країн.

А тому метою роботи є аналіз Стратегій сталого розвитку країн-членів ЄС на предмет визначення тенденцій у застосуванні інструментів реалізації стратегії сталого розвитку.

Перш за все, слід зауважити, що саме країни-члени ЄС мають найкраще розроблені ССР, що пояснюється тим, що в країнах "старої" Європи традиційно була ґрунтовно розроблена екологічна політика, а також, бо стимулювалися наднаціональними ініціативами із сталого розвитку (наприклад, Стратегія сталого розвитку Європейського союзу, Стратегія сталого розвитку скандинавських країн). Крім того, Європейська комісія зобов'язала країни-члени ЄС прийняти ССР до 2007року, що особливо вплинуло на роботу по розробці ССР нових членів ЄС.

У зв'язку з цим особливий інтерес викликає інструментарій імплементації ССР. Так в останні десять років намітилося кілька стійких тенденцій у рекомендаціях до застосування окремих типів інструментів екологічної політики.

По-перше, серед інструментів реалізації ССР чільне місце посіли ринкові інструменти. Про це свідчить Зелена книга ЄС щодо ринкових інструментів для цілей екологічної та інших пов'язаних політик від 2007 року [3]. На думку Європейської Комісії роль ринкових інструментів має бути ще більш посилена, оскільки вони:

- є дешевшим за регуляторні інструменти способом досягнути екологічних та інших цілей політики;
- створюють стійкі у часі стимули для орієнтованої на охорону довкілля та раціональне використанні природних ресурсів поведінку виробників та споживачів;

- виконуючи у тому числі і фінансову функцію, можуть бути використані для зменшення спотворень інших інструментів політики.

Зокрема, Зелена книга пропонує Європейській спільноті звернути увагу на посилення ролі наступних інструментів екологічної та споріднених політик: реформування шкідливих для навколишнього середовища субсидій, проведення еколого-трудової податкової реформи (ЕТПР) та оподаткування енергоносіїв, в залежності від вмісту вуглецю.

По-друге, ЕТПР стає інтегральним інструментом впровадження сталого розвитку у країнах ЄС. Так Стратегія сталого розвитку ЄС 2006 зазначає наступне: «країни-члени повинні розглядати подальші кроки переносу оподаткування з праці на споживання ресурсів та енергії та забруднення для сприяння зростанню зайнятості та зменшення негативних екологічних впливів у затратно-ефективний спосіб» [4, с.24]. Ця позиція відображає суть еколого-трудової податкової реформи, яка успішно проводиться як у старих, так і нових членах Європи протягом останніх 15 років [5], і посилення ролі якої слід очікувати на європейській арені у найближчі роки.

По-третє, зростає роль оподаткування енергоносіїв. Аргументи, що пояснюють таку тенденцію, наводять прагнення країн ЄС посилити боротьбу із зміною клімату, а також зробити регулювання більше ефективним. Важливу роль на цьому етапі відіграє Енергетична директива (2003), яка встановлює мінімальні ставки оподаткування енергоносіїв.

Характерно, що жоден з перерахованих трендів не є у пріоритетах української екологічної політики. Та саме проведення еколого-трудової податкової реформи, однією із складових якої стане оподаткування енергоносіїв, може стати рушійним інструментом переходу до сталого розвитку. Адже посилення ролі екологічного оподаткування через введення енергетичних податків та підвищення існуючих ставок акцизів на енергоносії у поєднанні із зменшення податкового навантаження на фонд оплати праці буде сприяти зменшенню негативного впливу на довкілля, стимулювати енергозберігаючі технології та поведінку, спрямовуватиме реструктуризація національної економіки у напрямку праце інтенсивних галузей.

А тому ми рекомендуємо при розробці національної стратегії сталого розвитку України врахувати тенденції у використанні інструментів реалізації такої стратегії: використання ринкових інструментів, еколого-трудова податкова реформа та оподаткування енергоносіїв.

Література:

1. План дій "Україна - Європейський Союз" Європейська політика сусідства, схвалено Кабінетом Міністрів України 12.02.2005р. / База даних «Закони України», доступна <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
2. Концепція Стратегії національної екологічної політики України на період до 2020 року/ Розпорядження КМУ від 17 жовтня 2007 р. N 880-р. База даних «Закони України», доступна <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
3. EU. Green Paper on market-based instruments for environment and related policy purposes/ – Brussels. –COM(2007)140. – 16p.
4. European Council. Sustainable Development Strategy.– EC DOC10917/06, 2006.–29p.
5. Маслюківська О.П. Зарубіжний досвід проведення еколого-трудової податкової реформи // Фінансова система України. Збірник наукових праць. – Острог: Видавництво "Національний університет "Острозька Академія", 2007. – Випуск 9. – Ч.1. – 428 с. – с.204-217.